

İON KOLONİZASYONU VE BÜYÜK YUNAN KOLONİZASYON:

(DIA) Yunanistan'ın Peloponnesos ve biraz daha kuzeyinde yaşayan yerleşik Dor kavimleri, daha kuzeydeki **İlliryalı** halkların göçüyle rahatsız edilene kadar orada yaşamaya devam etmiştir. Sadece Attika, Euboia ve Arkadia Bölgeleri bu duruma karşı koyabilmişlerdir. İşgalcilerle karışmayan (Boiotia, Akhaia ve Thessalia) ya da baskı altına girmeyen (Lakonia Bölgesi) dışında geri kalan **diğer Akha halkları** deniz yoluyla doğuya, **Kyklad Adaları** ile karışı kıyıda yer alan Batı Anadolu'nun sahil kesimi ile hemen karşısındaki Kos, Samos ve Khios gibi adalara göç etmişlerdir.

(DIA) “Büyük Yunan Kolonizasyonu” terimi, **Arkaik Dönem Öncesi** ve **Arkaik Dönem**'de Yunanistan Anakarası ve adalardan çıkıp Yunan **koloni şehirlerinin** (Apoikia) kurulması ile sonuçlanan süreçtir. Özellikle **Akdeniz ve Karadeniz'in** sahil kesimlerindeki bu koloni kentlerinde, **Eski Yunan dili, kültürü ve kent düzeni yaygınlaşmıştır**. Söz konusu bu kolonizasyon iki aşamalı olarak gerçekleşmiştir.

(DIA) 1- Sadece Batı Anadolu'nun sahil kesimini kapsayan kolonileşme yani “**İon Kolonizasyonu**” MÖ 11. ve 10. yüzyıllarda Myken Saray Kültürü'nün yıkılmasından sonra ortaya çıkmıştır.

(DIA) 2- **Büyük kolonizasyon** ise MÖ 8. yüzyıldan MÖ 6. yüzyıl içlerine kadar süren Eski Yunan etki alanını **İspanya'dan Kafkasya'ya** ve **Güney Rusya'dan Eski Mısır'a** kadar genişleten kolonizasyon hareketidir.

(DIA) **İonlar**, Attika ve Euboia'dan, Ege Adaları ve Anadolu'nun batı kıyılarının orta kesimine; Yunanistan'ın Tesselya ve Boiotia Bölgeleri'nden ilk gelen **Aioller** ise, Lesbos ile Tenedos Adaları ve büyük adaların karşısına gelen ve Smyrna'ya kadar olan Anadolu'nun kuzeybatısındaki anakaraya (Çandarlı Körfezi çevresine) yerleşmişler ve bu bölge **Aiolis** adını almıştır. **Dorlar** ise Karia Bölgesi'e Büyük Menderes Nehri'nin güneyi ile Dalaman Çayı arasındaki bölgeye Kos ve Rhodos adaları olmak üzere yerleşmişlerdir.

(DIA) AIOLIA: Aslen bir Aiol şehri olan Smyrna İonlar tarafından ele geçirilmiş ve böylece 12 şehirden oluşan Aiol birliği 11 kente düşmüştür (Herodotos I. 149). Herodotos, Aiolis Bölgesi'ndeki 12 aiol kentini aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

- 1- Kyme (Aliğa –Nemrut Koyu)
- 2- Larisa (Buruncuk Köyü)
- 3- Neonteikos (Yanık Köy)
- 4- Temnos (Görece-Kayacık Tepesi)
- 5- Killa
- 6- Notion (Ahmetbeyli)
- 7- Aigiroessa
- 8- Pitane (Çandarlı)
- 9- Aigaii (Nemrutkale)
- 10- Myrina (Aliğa-Kalabaktepe)
- 11- Gryneion (Yenişakran)
- 12- Smyrna (Bayraklı). Fakat Smyrna daha sonra Ionia'ya dahil olmuştur.

(DIA) IONIA: Herodotos'a göre en iyi klimanın olduğu bölgeye Batı Anadolu'nun orta kesimine ve karşısındaki adalara İonlar yerleşmişlerdir ve bölge onların adından dolayı Ionia ismin almıştır. Homeros'un İlyada'sında sadece bir yerde "Iaones helkechitones" (uzun mantolu) olarak geçen deyim olasılıkla Euboiyalılara işaret etmektedir. Bu halk isminin en erken kanıtı, yaklaşık MÖ 735 yılına tarihlenen Asur çivi yazılı bir belgedir. Doğu Akdeniz Bölgesi'nde bu halka karşı bir deniz savaşı kazanmış olan II. Sargon gibi III. Tiglatpilesar yıllıklarında Asurlular bu halkı uzak batıdan ve Ege havzasından gelen belki Yunan ve Yunanlı olmayanlarla birlikte çapulcu/haydut insanlar olarak adlandırmışlardır. Bunun nedeni Kilikia ve Pön kıyılarına hatta Kıbrıs'a yapılan korsan saldırılarından dolayı olmalıdır.

Anadolu'da yaşayan İonların geliş yeri/kökeni konusunda daha geç Yunan kaynakları, kuzey Peloponnesos'a (Mora Yarımadasının kuzeyini) işaret

etmektedir. Ionlar bu bölgeden Akhalar tarafından sürgün edilmiş olmalıdır. Özellikle **Atina kenti, ion koloni kentlerinin anavatanı olduğu konusunda hak iddia etmiştir.** Mitolojik anlatıma göre Atina'nın Kralı olma konusunda **Kodros'un oğulları** arasında çıkan mücadelede kaybedenler ve beraberindeki çok sayıdaki yandaşları **Atina'yı terk ederek** Batı Anadolu'ya göçmüşlerdir. Herodotos'a göre Orta Yunanistan'da oturan birçok halk birbiriyle karışmıştır ancak Atina'dan doğrudan doğruya Orta Batı Anadolu kıyılarına geçen ve azınlığı oluşturan soylu **İonlar beraberlerinde eşlerini ve çocuklarını getirmemişler ve Batı Anadolu'da kocalarını öldürdükleri Kariyalı kadınlarla evlenmişlerdir** (Herodotos I. 146). Bu cinayetten ötürü Kariyalı kadınlar kendi aralarında bir yeminle güçlendirdikleri bir yasa koymuşlar ve bu yasayı anadan kıza sürdürmüşlerdir. Bu yasa, **erkeklerle birlikte yemeğe oturmamak, kocalarının adını anmamaktır;** böyle yapmakla babalarının, ilk kocalarının ve oğullarının ölümünü ödetmek istemişlerdir.

(DIA) Yunanların Anadolu'daki yerli halklarla olan ilk ilişkileri gerçekten de barışçıl olmamış olmalıdır. Karlar dışında Batı Anadolu'nun sahil kesiminde Yunanların **Leleg** olarak adlandırdığı bir halk topluluğu oturmaktaydı. Ancak Arkeolojik olarak açık bir şekilde **Leleg'lere** ait kalıntılar tespit edilememektedir. Buna rağmen Ionlar, **Lelegler ve Karları** kıyı kesiminden iç kesimlere doğru sürmüş olmalıdır. Karia Bölgesi'nde yer alan ve en güney sınırda, Mykenler tarafından yerleşilmiş ve bazen Karların yönetimine geçen **Miletos** şehrini kurmuşlardır. Miletos olasılıkla Hitit metinlerinde adı geçen **Millawanda** ile özdeştir. Böylelikle Ionia'nın güney sınırı Büyük Menderes Irmağı'na değin uzanıyordu. Yine Herodotos (I. 142), 12 ion kentinden bahsetmektedir.

- 1- Miletos (Balat-Akköy)
- 2- Myus (Avşar Köy)
- 3- Priene (Güllübahçe)
- 4- Ephesos (Selçuk)
- 5- Kolophon (Değirmendere)
- 6- Lebedos (Gümüldür)
- 7- Teos (Sığacık)
- 8- Klazomenai (Urla)

- 9- Phokaia (Eski Foça)
- 10- Khios (Sakız Adası)
- 11- Erythrai (İldırı)
- 12- Samos (Sisam Adası). Bu kentlere daha sonra 13. kent olarak Smyrna dahil olmuştur.

(DIA) KARIA: Aiol ve İonlar'dan sonra MÖ 900 yıllarına doğru göçe başlayan Dorlar, Karların oturduğu Anadolu'nun güneybatı köşesi ile karşısındaki adalara yerleşmeye başlayınca zaman zaman yerli halkın büyük direnişi ile karşılaşmışlardır. Buna karşı, zamanla Dor Heksapolis'i yani Dor altı kenti adı verilen bir birlik oluşturarak kendilerini güçlendirmeye çalışmışlardır.

Bu birlikte 1-Kos (İstanköy) ve Rodos Adası'ndan 2-Lindos, 3- Ialysos, 4- Kamiros; Karia'daki önemli Dor kentlerinden 5- Halikarnassos (Bodrum) ve 6- Knidos (Datça-Reşadiye) yer almıştır. Ancak Halikarnassos kenti bir vatandaşının yarışmada ödül olarak kazandığı üçayağı, kutsal kuralların ön gördüğü şekilde tanrıya adanmış ve evine götürdüğü için birlikten atılmıştır (Herodotos I. 144). Apollon'a adanmış birlik kutsal alanı Triopion, Knidos territoriumu içerisinde bulunmaktaydı. Hiç şüphesiz bu yer, tam Kos Adası'nın (İstanköy) karşısına gelen ve Kos adasına doğru uzanan Karia yarımadasının ucunda yer almaktaydı. MÖ 5. yüzyılda Halikarnassos'da karışık halde Karia ve Yunan halkları oturmaktaydı. Bu bölge, burada daha önce yaşayan Karlar'dan dolayı Karia adını taşımaktaydı.

YAZI

(DIA) Geç Myken Dönemi'nden beri kopmamış olan ve ardından MÖ 8. yüzyıldan itibaren artan **Doğu ile olan kültürel ve ticari ilişkilerle**, topluluk kültüründe değişiklikler gerçekleşmiştir. MÖ 800 yıllarından hemen sonra, **Fenike Alfabeti iyileştirilerek Grekler tarafından alınmıştır**. Bu etkileşim, Grekler ile Fenikeliler arasında uzun sürenden beri kesintisiz ve sıkı/yoğun ilişkilerin olduğu Yakın Doğu'daki Orontes (Asi) Nehri kıyısında yer alan **El Mina'da** gerçekleşmiştir. **Linear-B'nin karışık sembol ve hece yazısına karşılık**, yeni Alfabe sınırlı sayıdaki **sesli ve sessiz harflerden** oluşturulmuştur. Özellikle **sesli harfler belirleyici** olmuştur çünkü **sessiz harflerden oluşan Fenike Alfabeti'ne Grekler, sesli harfleri ekleyerek** kendi dillerine uygun yeni bir alfabe yaratmışlardır. 30'dan daha az harften oluşan bu yeni alfabenin öğrenimi daha kolay ve herşeyden önemlisi bu alfabe her alanda kullanılabilen ve evrensel bir alfabadir. Bu alfabeyle **söylenilen ve duyulanı yazmak hem basit hem de tam olarak not etmek mümkün olmuştur**.

Yeni alfabe ile yazılan erken dönem yazıtları, **Linear-B tabletlerindeki yazılardan oldukça farklı türdedirler**. Önceleri kaplar üzerinde kabın kime ait olduğunu gösteren isimler gibi kısa yazılar, ardından adak ve mezar yazıtları, bazen içki, dans ve cinsellikle ilgili şiir kapsamında özel ve kişisel yazıları kapsar. Ancak yaşamın tüm alanını yani özel, kamusal, dinsel, tüm yaşama, düşünme ve kendini ifade etme biçimini kapsayan yazı kültürü henüz oluşmamıştır.

Söz konusu bu yeni buluş önemsiz olarak görülmemiş ve çok hızlı bir şekilde yaygınlaşmıştır. Alfabenin kullanımı özellikle MÖ 8. yy'ın sonunda İonia'ya, Rhodos'a ve Girit'e, Euboia, Atina, Korinth ve Argolis'e ulaşmıştır. Hatta batıdaki erken dönem koloni kentlerinde örneğin Kyme ve Pithekoussai'da da tespit edilmiştir.